

“ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ” В УКРАЇНІ: РОЛЬ, ЗАВДАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

За редакцією М.В. Дулеби

Навчальний посібник
для студентів юридичних спеціальностей
вищих навчальних закладів

Київ “МП Леся”
2003

Сучасний стан та подальший розвиток вищої юридичної освіти в Україні свідчить про те, що здобуття студентами-правниками фахової підготовки такого рівня, який би повніше відповідав вимогам розбудови демократичної і правової європейської держави, не можливий без застосування у навчальному процесі інноваційних методик такої освіти.

Однією з вагомих проблем у сфері правничої освіти є проблема практичної фахової підготовки вітчизняних юристів. Протягом останніх десяти-двадцяти років вищими юридичними навчальними закладами України вона традиційно вирішувалась такими основними методами і формами: а) опануванням штучно створених або запозичених із архівних юридичних матеріалів окремих практичних завдань або проведенням ділових ігор; б) проведенням ознайомлювальної та виробничої практики; в) короткотерміновим (від 3 до 12 місяців) стажуванням вже призначених на відповідні посади молодих спеціалістів.

Окрім цього певна частка студентів старших років навчання має змогу влаштуватися на роботу за сумісництвом в якості помічників юристів (адвокатів, юрисконсультів, нотаріусів) до деяких державних установ і юридичних фірм, і таким чином набувати початковий професійний досвід. Але таких – на загал не більше 5–10% від загальної кількості випускників.

Усі вище вказані форми, крім стажування (яке в останні роки стало використовуватись все рідше і рідше), носили і носять не регулярний, не постійний та й багато в чому безсистемний характер. У той же час, зважаючи на те, що державне бюджетне фінансування закладів вищої освіти весь час погіршується і така практична підготовка студентів має сталу тенденцію до скорочення у часовому і змістовному вимірах, то, як правило, зазначені форми не приносять належного позитивного результату. Сьогодні левову частку випускників денної форми навчання у юридичних вузах складають молоді люди у віці 21–22 роки, які фактично не мають достатнього життєвого досвіду, вкрай необхідного для надання якісних правничих послуг і забезпечення зростання рівня юридичного обслуговування населення країни, то вочевидь на порядок денний діяльності вузів постає завдання поліпшення практичної підготовки майбутніх юристів.

Спіраючись на власний вітчизняний та світовий досвід вдосконалення методів підготовки правників, можна стверджувати, що таким методом в Україні стає *клінічна правнича освіта*, яка набуває у наших юридичних навчальних закладах все більшого розголосу та запровадження. Свідченням цього є також і ця книжка, передмовою до якої я маю честь презентувати її читачу в якості навчально-методичного посібника.

Її зміст в цілому віддзеркалює сучасний стан клінічної юридичної освіти у навчальних закладах України, а автори діляться з читачем власним та закордонним досвідом діяльності правничих клінік, дають методичні поради щодо можливих різноманітних форм і методів організації такої освіти. Посібник, на мій погляд, відповідає запитам фахівців-освітян щодо організації практичної юридичної освіти, дає відповіді на багато організаційно-методичних питань, містить цікаві поради і рекомендації. Перевагою видання є той факт, що воно має додатки в якості зразків документації, яку бажано мати в юридичній клініці будь-якого навчального закладу чи громадської організації.

Ідея розвитку юридичної клінічної освіти в останні часи знайшла широку підтримку у Міністерстві освіти і науки України. Зокрема, міністр освіти і науки України В. Г. Кремень у липні 2002 року направив деканам юридичних факультетів навчальних закладів лист за № 1/11-2194 щодо діяльності юридичних клінік, яким були офіційно оприлюднені Рекомендації всеукраїнської конференції “Розвиток програм, що допомагають вдосконалювати навчально-виховний процес на юридичних факультетах (Київ, 22–23 березня 2002)”. У серпні 2002 року до вищих юридичних закладів освіти України був направлений Рекомендації навчально-методичної комісії з права МОН України “Про організаційно-методичне забезпечення навчального процесу в умовах скорочення тижневого навантаження викладачів”. У цих рекомендаціях визнається, зокрема, необхідність передбачати у навчальних планах юридичних вузів щоденне ознайомлення студентів-юристів з практикою, яка здійснюється у правовій сфері, розвиток у студентів якостей і навичок, необхідних для практичної роботи юриста, а також забезпечення можливостей засвоювати матеріал в реальних життєвих ситуаціях.

Оцінюючи підготовку і видання цього посібника з юридичної клінічної освіти, як здобуток вітчизняної правничої науково-методичної думки та юридичної освіти взагалі, вважаю за необхідне особливо підкреслити, що розвиток цієї форми правничої освіти в Україні в останні роки багато в чому відбувається як за рахунок активістів-волонтерів нашої правничої освіти, так і за рахунок активної діяльності у цьому напрямку ряду міжнародних правничих та благодійних організацій і фондів, зокрема: проекту “Правова ініціатива в Центральній Європі та Євразії” Американської асоціації юристів, Міжнародного фонду “Відродження” тощо. І за цю допомогу і підтримку сучасні і майбутні юристи України мають бути щиро вдячні.

В. Сущенко,

професор, заслужений юрист України,

декан факультету правничих наук

Національного університету “Кієво-Могилянська Академія”